

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра менеджменту та публічного врядування

07-06-71М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни

Електронний документообіг та електронне врядування
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Публічне управління та адміністрування»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
денної і заочної форми навчання

Рекомендовано
Науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 7
від 27 грудня 2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Електронний документообіг та електронне врядування» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Публічне управління та адміністрування» спеціальності «Публічне управління та адміністрування» денної і заочної форми навчання [Електронне видання] / Маланчук Л. О. – Рівне : НУВГП, 2023. – 25 с.

Укладач: Маланчук Л. О., к.е.н., доцент менеджменту та публічного врядування.

Відповідальний за випуск: Тихончук Л. Х., д.держ.упр., доцент, в.о. завідувача кафедри менеджменту та публічного врядування.

Керівник групи забезпечення ОП: к.е.н, доцент Антонова С. Є.

ЗМІСТ

1.	Вступ.....	3
2.	Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни	4
3.	Тематика практичних занять та самостійної роботи.....	6
4	Практичне заняття № 1.....	6
5	Практичне заняття № 2.....	8
6	Практичне заняття № 3.....	10
7	Практичне заняття № 4.....	11
8	Практичне заняття № 5.....	13
9	Практичне заняття № 6.....	16
10	Практичне заняття № 7.....	16
11	Практичне заняття № 8.....	17
12	Практичне заняття № 9.....	18
12	Практичне заняття № 10.....	19
14	Практичне заняття № 11.....	19
15	Практичне заняття № 12.....	20
16.	Теми для рефератів.....	21
17.	Оцінювання знань студентів.....	23
18.	Рекомендована література.....	23

© Л. О. Маланчук, 2023

© НУВГП, 2023

1. Загальні положення вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Електронний документообіг та електронне врядування» призначена для вивчення здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та є однією з професійно орієнтованих вибіркових дисциплін, що дозволяє набути компетентності в сфері публічного управління та адміністрування, що стосуються безпосередньо формування структури органів публічної влади.

В процесі вивчення дисципліни майбутні здобувачі вищої освіти набудуть вміння застосовувати інструменти демократичного врядування у сферах: державного і регіонального управління, соціального розвитку, публічних фінансів, комунікацій, конституційно-правових засад урядування, технологій управління людським ресурсами, європейської співпраці.

Метою дисципліни «Електронний документообіг та електронне врядування. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії» є ознайомлення тих, хто навчається, із понятійним апаратом та місцем електронного урядування в системі публічного управління та адміністрування, теоретичними передумовами, сутністю, принципами, стратегічними завданнями, пріоритетними напрямками розвитку, етапами, моделями, основними проблемами та умовами успіху впровадження електронного урядування. Після вивчення даної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

набути таких компетентностей:

- Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- Здатність використовувати систему електронного документообігу в публічних організаціях;
- Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ;
- Здатність впроваджувати інноваційні технології
- Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування та електронного документообігу в різних сферах публічного управління та адміністрування.

мати результати навчання:

- Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування
- Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

- Уміти користуватися системою електронного документообігу та електронного урядування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інформаційні системи та технології які застосовуються в державному та публічному управлінні установ та організацій.

2. Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни

Самостійна робота здобувача є одним із важливих засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи при вивченні дисципліни «Електронний документообіг та електронне урядування» визначається навчальною програмою дисципліни, завданнями та вказівками викладача, даними методичними вказівками. Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача. Питання, що виникають у здобувачів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно графіку, затвердженого кафедрою державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Самостійна робота здобувачів під час вивчення навчальної дисципліни «Електронний документообіг та електронне урядування» включає такі форми:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем і питань, які передбачені для самостійного опрацювання;
- підготовка до практичних занять;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед проведенням модульних контролів;
- підготовка наукової статті (есе) за програмою дисципліни;
- підготовка доповідей та участь в наукових студентських конференціях, круглих столах, тощо.

Всі завдання самостійної роботи здобувачів поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання виконуються кожним без винятку здобувачем у процесі вивчення навчальної дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибіркового завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві, а набрані ним бали

враховуються як кількість балів за поточну успішність в навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, індивідуальних заняттях та консультаціях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями (у відсотках від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- а) 100 % - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень;
- а) 80 % - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- а) 60 % - завдання виконане повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- б) 40 % - завдання виконане частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;
- б) 0 % - завдання не виконане.

В процесі вивчення здобувачами дисципліни «Електронний документообіг та електронне урядування» передбачено наступні види роботи викладачів зі здобувачами:

- індивідуальні консультації за графіком, затвердженим кафедрою державного управління, документознавства та інформаційної діяльності;
- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;
- індивідуальні заняття зі здобувачами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей, результатом яких може бути підготовка наукових доповідей, статей.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді (інформаційного повідомлення, презентації)

№ з/п	Назва теми
1.	Концептуальні засади електронного урядування
2.	Електронна демократія та електронна держава
3.	Системи оцінювання розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування
4.	Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження електронного урядування
5.	Організаційно-правове забезпечення електронного

	урядування в Україні
6.	Інформаційна інфраструктура електронного урядування
7.	Інформаційні ресурси
8.	Електронні адміністративні послуги
9.	Інформаційна безпека в електронному урядуванні
10.	Менеджмент і маркетинг електронного урядування
11.	Інформаційні виборчі технології
12.	Концептуальні засади електронного урядування
13.	Електронна демократія та електронна держава

3. Тематика практичних робіт та самостійної роботи

Змістовий модуль 1

Електронний документообіг та електронна демократія

Практичне заняття № 1

Тема: Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії .

Мета: Результатом вивчення модуля має бути оволодіння слухачем: - категорійно-понятійним апаратом інформаційного суспільства, електронного урядування та електронної демократії; - загальними принципами, методами та моделями електронного урядування; - умінням застосовувати набуті навички в практичній діяльності в сфері впровадження технологій е-урядування та е-демократії; - здатністю використовувати найкращий зарубіжний і вітчизняний досвід у цій сфері; - знаннями стосовно сутності, значення та основних етапів формування електронного уряду в Україні; - умінням забезпечувати реалізацію сервісно-орієнтованої державної служби; - здатністю адаптації слухачем власної поведінки до прийнятих системних цінностей в умовах запровадження змін.

Питання для обговорення:

1. Сутнісні особливості електронного урядування
2. Фактори впливу на розвиток та впровадження електронного урядування
3. Теоретичні засади електронного урядування
4. Міжнародні та національні документи у сфері електронного урядування
5. Мета, цілі та завдання електронного урядування
6. Принципи електронного урядування
7. Моделі електронного урядування

8. Етапи розвитку електронного урядування.

Основні поняття та терміни

Демократія – форма організації суспільства, його державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, послідовному здійсненню принципу рівності та свободи людей, їх реальної участі в управлінні справами держави і суспільства.

Електронна демократія (е-демократія) – форма демократії, що забезпечує електронну підтримку демократичних інститутів і процесів, заснована на використанні можливостей ІКТ, передбачає широку та активну участь громадян і бізнесу у вирішенні суспільно важливих питань, а також залучення їх до процесу публічного управління. Електронне урядування (е-урядування) – спосіб організації публічної влади, взаємодії органів влади, громадян та бізнесу з використанням ІКТ при наданні публічних послуг та прийнятті управлінських рішень.

Електронний уряд – модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею.

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація та знання.

Публічна адміністрація – сукупність державних і недержавних суб'єктів публічної влади та інших інституцій, підпорядкованих політичній владі, що забезпечують виконання законів, здійснюють публічно-управлінські функції та надають публічні послуги фізичним та юридичним особам. Ключовими структурними елементами публічної адміністрації є: органи виконавчої влади; виконавчі органи місцевого самоврядування.

Публічне адміністрування – вид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та реалізацію державно-управлінських рішень, здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг населенню.

Публічне управління – це один із видів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод.

Суспільство знань – суспільство сталого та динамічного розвитку, в якому знання є визначальним фактором успіху в будь-якій сфері, існує постійний попит в нових знаннях, необхідних для створення конкурентоспроможних видів продукції та послуг, ефективно

функціонують системи виробництва та передачі знань і забезпечується їх взаємодія з системами виробництва матеріальних продуктів.

Запитання для самоконтролю:

1. Що таке «електронне правління»? Поясніть його зв'язок із поняттями «електронне урядування», «електронний уряд» та «електронна держава». Обґрунтуйте Вашу позицію. Поясніть зв'язок між інформаційним суспільством та суспільством знань.

2. Які основні переваги та недоліки традиційної бюрократичної моделі публічного управління та моделі «належного управління» («good governance»)?

3. Наведіть конкретні приклади взаємодії для моделей електронного урядування G2G, G2B та G2C.

4. Які основні характеристики англо-американської, континентально-європейської та азійської моделей електронного урядування?

5. На якому етапі розвитку знаходиться зараз система електронного урядування України? Обґрунтуйте відповідь з позиції різних підходів до визначення етапів розвитку електронного урядування.

Практичне заняття № 2

Тема: Електронне урядування тенденції, очікування та наслідки

Мета: Вивчити основні тенденції розвитку ІКТ та основні нормативно-правові акти розвитку електронного урядування.

Питання для обговорення:

1. Загальносвітові тенденції розвитку ІКТ як фактор впливу на електронне урядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства

2. Сектори міжсуб'єктної взаємодії в системі електронного урядування

3. Очікування та наслідки впровадження електронного урядування

4. Які основні нормативно-правові акти у сфері інформатизації, розвитку електронного урядування визначають концептуальні засади розвитку електронного урядування?

5. Яка головна мета закладена в Національній програмі інформатизації

6. Які завдання були визначені в Концепції розвитку електронного урядування в Україні?

7. На скільки етапів була розрахована реалізація Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Результати реалізації?

Основні поняття та терміни

Електронне урядування (е-урядування) – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Електронний уряд – модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею.

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація та знання.

Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

Інформаційно-комунікаційні технології – сукупність уніфікованих технологій, що інтегруються з телекомунікаціями (телефонні лінії та бездротові з'єднання), комп'ютерами, програмним забезпеченням, накопичувальними та аудіовізуальними системами, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію.

Публічне адміністрування – різновид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та реалізацію державноуправлінських рішень, здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг населенню.

Публічне управління – це один із видів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод.

Питання для обговорення:

1. Як ІКТ в сучасних умовах швидкого технологічного розвитку людства стають каталізатором радикальних змін у житті суспільства?
2. У чому різниця в трактуванні понять «електронний уряд» та «електронне урядування»?
3. Які основні види (сектори) взаємодії в електронному урядуванні?
4. Які очікування щодо запровадження електронного урядування?
5. Які можливі наслідки впровадження електронного урядування?

Практичне заняття № 3

Тема: Теоретичні та методологічні основи електронної демократії

Мета: Ознайомити здобувачів із методикою електронного залучення. Метою, сутністю, основними завданнями та цілями е-демократії.

Питання для обговорення:

1. Е-демократія як механізм політичної взаємодії
2. Методика електронного залучення
3. Електронна демократія: сутність, мета, основні завдання, категорійно-понятійний апарат
4. Цілі е-демократії
5. Сектори та інструменти електронної демократії

Основні поняття та терміни

Демократія – форма організації суспільства, його державно-політичного устрою, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, послідовному здійсненню принципу рівності та свободи людей, їх реальної участі в управлінні справами держави і суспільства.

Електронна демократія (е-демократія) – форма демократії, що забезпечує електронну підтримку демократичних інститутів і процесів, заснована на використанні можливостей ІКТ, передбачає широку та активну участь громадян і бізнесу у вирішенні суспільно важливих питань, а також залучення їх до процесу публічного управління.

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація та знання. Публічне управління – це один із видів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого

самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод. Суспільство знань – суспільство сталого та динамічного розвитку, в якому знання є визначальним фактором успіху в будь-якій сфері, існує постійний попит в нових знаннях, необхідних для створення конкурентоспроможних видів продукції та послуг, ефективно функціонують системи виробництва та передачі знань і забезпечується їх взаємодія з системами виробництва матеріальних продуктів.

Питання для обговорення:

1. Які інструменти е-демократії використовуються в країнах ЄС?
2. Які є кращі іноземні практики – приклади використання інструментів е-демократії?
3. Якими є основні принципи Організації економічної співпраці та розвитку стосовно активізації участі громадян у політиці?
4. Які інструменти електронної демократії використовуються у е-парламенті?
5. У чому полягає суть е-правосуддя?

Змістовий модуль 2.

Інструменти електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади

Практичне заняття № 4

Тема: Механізми публічного управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні

Мета: Вивчити механізми публічного управління

Питання для обговорення:

1. Державна інформаційна політика та електронне урядування.
2. Механізми Національної програми інформатизації. Модель взаємодії суб'єктів Національної програми інформатизації.
3. Механізми міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд».

Основні поняття та терміни

Державна політика інформатизації – сукупність напрямів і способів діяльності держави для створення, зміцнення та сприяння нормативно-правового, методичного, науково-технічного, організаційного, фінансового та матеріально-технічного, захисного (оборонного) забезпечення та встановлення загальнодержавних пріоритетів розвитку інформаційного середовища і створення умов

переходу до інформаційного суспільства.

Електронне урядування (е-урядування) – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Електронний уряд – модель державного управління, що заснована на використанні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності та прозорості органів влади, встановлення ефективного громадського контролю над нею.

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, у якій головними продуктами виробництва є інформація та знання.

Інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

Інформаційно-комунікаційні технології – сукупність уніфікованих технологій, що інтегруються з телекомунікаціями (телефонні лінії та бездротові з'єднання), комп'ютерами, програмним забезпеченням, накопичувальними та аудіо-візуальними системами, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію.

Публічне адміністрування – вид організаційно-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та реалізацію державно-управлінських рішень, здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг населенню.

Публічне управління – це один із різновидів діяльності держави, сутністю якого є здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень державної влади та місцевого самоврядування з метою динамічного розвитку держави, її окремих територій і громад, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод.

Індекс (субіндекс) – як правило, інтегральна оцінка, що утворюється через набір індикаторів за допомогою арифметичних або інших операцій. Індикатор – показник, що описує певну властивість, характеристику (стану) країни, регіону, іншої системи та використовується для оцінки цієї властивості, що, в тому числі,

дозволяє судити про її інші властивості, недоступні для безпосереднього дослідження. Іноді використовуються поняття субіндикаторів (див. субіндекс).

Композитний індекс – індекс, що утворюється з сукупності індексів або субіндексів (див. індекс).

Нормалізація, нормування – зведення за допомогою арифметичних та інших операцій і методів значень певної величини до бажаного діапазону зміни, як правило – до проміжку числових значень від 0 до 1.

Субіндекс – індекс, на основі якого розраховується цільовий (інтегральний) індекс. Може використовуватися як самостійна часткова оцінка певної групи властивостей системи.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Які документи розвитку інформаційного суспільства ЄС є ключовими для впровадження в українське національне законодавство?

2. Які моделі розвитку інформаційного суспільства можна виділити в рамках ЄС?

3. В якому документі ЄС розвиток електронного урядування визначено одним з головних пріоритетів на 2016–2020 роки?

4. У межах яких ключових напрямів у «Цифровому порядку денному для Європи» визначено заходи подальшої роботи в сфері «перезавантаження економіки ЄС і отримання максимальної віддачі від цифрових технологій для громадян і бізнесу»?

5. Чим характеризується континентально-європейська модель електронного урядування?

6. Які три головні принципи англо-американської концепції електронного урядування?

Практичне заняття № 5

Тема: Кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому та регіональному рівні.

Мета: Вивчити кращі зарубіжні практики електронного урядування на місцевому та регіональному рівні.

Питання для обговорення:

1. Австрія
2. Франція
3. Австралія

Основні поняття та терміни

Віртуальний офіс – середовище, де група людей (організацій,

установ), розосереджених у реальному просторі, працює разом для досягнення спільної мети, використовуючи для ділових (службових) комунікацій винятково сучасні інформаційно-комунікаційні засоби.

Децентралізація – це передача повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Процес децентралізації включає в себе декілька етапів (послідовних кроків): 1. Визначення територіальної основи органів місцевого самоврядування та виконавчої влади. 2. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів. 3. Розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади. 4. Визначення кількості ресурсів, необхідних на кожному рівні. 5. Організація звітності органів місцевого самоврядування перед виборцями.

Електронні адміністративні послуги – адміністративні послуги, які надаються в електронному вигляді органами влади та органами місцевого самоврядування людині та громадянину, фізичним та юридичним особам.

Розумне місто – це місто, яке ефективно використовує всю доступну інформацію для кращого розуміння й контролю своїх функцій та оптимального використання наявних ресурсів, у тому числі мешканців.

Електронне місто – це форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних інформаційнокомунікаційних технологій, що включає в себе такі основні складові: електронну адміністрацію, електронну участь, електронну інфраструктуру та електронні послуги²⁴. Електронний регіон – єдина інфраструктура автоматизованої інформаційної системи міжвідомчої взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування області з громадянами та суб'єктами господарювання на основі активного використання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення європейських стандартів якості надання електронних адміністративних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян та суб'єктів господарювання.

Питання для обговорення:

1. Які основні сучасні тенденції розвитку електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях в зарубіжних країнах?

2. Чим відрізняється місцевий та регіональний досвід впровадження електронного урядування в Австралії, Франції, Швейцарії та Об'єднаних Арабських Еміратах?

3. Які спільні риси простежуються у розглянутих країнах щодо впровадження електронного урядування в містах?

4. Які послуги найбільш популярні серед місцевих мешканців?

5. Які з найбільш доступних і популярних послуг в цих країнах мають безпосереднє відношення до розвитку електронної демократії?

6. Чи відокремлене надання електронних послуг на загальнодержавному і муніципальному рівнях у Франції?

7. Чим цікавий і корисний досвід Австралії для України?

8. Які проекти щодо розвитку електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях визначені пріоритетними у Швейцарії?

9. Вирішенню яких проблем приділяється увага в Об'єднаних Арабських Еміратах при впровадженні електронного урядування?

10. Досвід яких країн може бути найбільш успішно застосований в умовах України? Чим це пояснюється?

11. Які нові підходи використовують країни для зацікавлення громадян та заохочення їх участі у прийнятті управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях?

Завдання. Зробіть порівняльний аналіз досвіду Австралії, Франції, Швейцарії та Об'єднаних Арабських Еміратів за такими складовими:

1. Нормативно-правове забезпечення;
2. Інфраструктура;
3. Безпека;
4. Надання електронних послуг та ступінь їх зрілості;
5. Реєстр територіальних громад;
6. Взаємодія;
7. Система е-документообігу.
8. Офіційний сайт міста (портал) та його наповнення.
9. Підтримка громадських ініціатив;
10. Участь громадян.
11. Галузеве е-урядування (е-медицина, е-освіта, е-торгівля, е-транспорт, е-туризм тощо).
12. Муніципальна картка.
13. Портал відкритих даних.
14. Відкритий бюджет.
15. Використання соціальних мереж та інших каналів комунікації з громадянами та бізнесом. Проаналізуйте проблеми, з якими вони зіштовхнулися, а також шляхи їх розв'язання. Визначте, досвід якої з країн може бути застосований в Україні.

Практичне заняття 6

Тема: Сутність електронних документів та електронного документообігу. Поняття електронного цифрового підпису.

Мета: Ознайомитись з сутністю електронних документів, функціями сучасних систем електронного документообігу.

1. Електронний документообіг.
2. Електронний цифровий підпис.
3. Передумови та етапність впровадження систем електронного документообігу.

Основні поняття та терміни

Питання для обговорення:

1. Що таке електронний документ?
2. Які основні принципи електронного документообігу?
3. В яких випадках електронний документ підлягає відхиленню?
4. Що таке електронний цифровий підпис?
5. Які передумови необхідно виконати для повноцінного впровадження електронного документообігу?
6. Що буде із системою електронного документообігу у випадку ігнорування завдань у системі електронного документообігу керівниками установи?

Практичне заняття 7

Тема: Практика застосування систем електронного документообігу в органах публічного управління в Україні.

Мета: Ознайомитись з проблемами та перспективами впровадження систем електронного документообігу в органах публічної влади в Україні.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення:

1. Проблеми та перспективи впровадження систем електронного документообігу в органах публічної влади в Україні.
2. Застосування систем електронного документообігу в органах місцевого самоврядування
3. Застосування систем електронного документообігу в органах державної влади на центральному та регіональному рівні

Основні поняття та терміни

1. Які функції є основними для СЕД?
2. Які сховища даних використовуються в СЕД?

3. У чому принципова відмінність СЕД АПУ від інших систем електронного документообігу?

Практичне заняття 8.

Тема : Зарубіжний та вітчизняний досвід упровадження технологій електронного урядування

Мета заняття – розкрити сутність і значення сучасного етапу впровадження електронного урядування в Україні, сформувати практичні навички здійснення порівняльного аналізу розвитку інформаційного суспільства та впровадження е-урядування зарубіжних країн.

Завдання заняття:

- визначити теоретико-методологічні, організаційні та інституційні основи електронного урядування;
- опрацювати системи базових документів із розвитку національної системи е-урядування та їх порівняння з аналогічними системами інших країн;
- сформулювати висновки щодо можливості та доцільності використання зарубіжного досвіду в цій сфері.

Регламент проведення заняття:

- при підготовці до практичного заняття і під час його проведення слухачі працюють у 4-х групах для виконання окремих завдань (до 30 хв);
- після виконання завдань практичного заняття кожна група доповідає про результати проведеної роботи, відбувається колективне обговорення доповідей груп;
- час, який відводиться на презентацію виконаного завдання, складає 15 хвилин (з них 10 хвилин – доповідь, 5 хвилин – її обговорення).

Комплект завдань для груп до практичного заняття.

Завдання 1. Через Інтернет (www.nc.gov.ua) ознайомитися з головними порталами електронного уряду:

Білорусь – www.portal.gov.by

Канада – www.canada.gc.ca

Казахстан – www.egov.kz

Туреччина – www.dpt.gov.tr

Азербайджан – www.e-government.az

Південна Корея – www.korea.go.kr

Молдова – www.egov.md

Сінгапур – www.igov.gov.sg, www.ecitizen.gov.sg

Вірменія – www.e-gov.am

США – www.usa.gov, www.egov.gov
Узбекистан – www.gov.uz
Ірландія – www.gov.ie
Естонія – www.ega.ee, www.eesti.ee/rus/
Німеччина – www.bund.de
Грузія – www.e-government.ge
Фінляндія – www.valtioneuvosto.fi
Велика Британія – www.gateway.gov.uk, www.direct.gov.uk
Австралія – www.australia.gov.au
Швеція – www.electronicgovernment.se
Франція – www.service-public.fr, www.nernet.gouv.f

Завдання 2. Обрати країни для вивчення досвіду та виконати такі завдання:

- ознайомитися з технологією реєстрації фізичних та юридичних осіб;
- ознайомитися з порядком отримання електронного цифрового підпису; провести обговорення: які нормативні та технічні підстави необхідні для запровадження подібного сервісу в Україні.

Звернути увагу на:

- оформлення порталу, його сприятливий інтерфейс;
- навчальні демо-ролики щодо реєстрації громадян на порталі;
- ознайомитися з каталогом послуг за відомствами, категоріями та життєвими ситуаціями;
- порівняти портали е-урядів. Оцінити зручність, доступність та інформативність порталів.

Завдання 3. Здійснити порівняльний аналіз документів, що регулюють процеси формування та здійснення е-урядування та е-демократії в зарубіжних країнах із відповідними документами України.

Завдання 4. Узагальнити інформацію з Інтернету щодо результатів виконання зазначених документів і зробити висновки стосовно доцільності врахування зарубіжного досвіду.

Практичне заняття 9.

Тема: Структури індексів розвитку інформаційного суспільства

Мета заняття: провести аналіз складових ключових індексів рівня розвитку інформаційних технологій, вміти визначати та порівнювати індекси на регіональному рівні, аналізувати дані Інтернетджерел.

Об'єктом аналізу є індекси розвитку інформаційного суспільства.

Завдання. 1. Наведіть ключові складові базової моделі Національної інформаційної політики ЮНЕСКО. Які завдання створення електронного уряду визначаються в цій моделі?

2. Наведіть структуру та опишіть складові індексів NRI, GI та IDI.

3. Визначте за допомогою Інтернет-джерел, звітів ООН індекси NRI, GI та IDI по європейських країнах. Яке місце посідає Україна у відповідному рейтингу?

4. Побудуйте сукупну таблицю за цими рейтингами та визначте сукупну рейтингову оцінку за ними.

Практичне заняття 10.

Тема: Аналіз рівня розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні.

Мета заняття: провести порівняльний аналіз рівня розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування по регіонах України, вміти визначати необхідні для розрахунку індексів дані, порівнювати індекси на регіональному рівні.

Об'єктом аналізу є індикатори рівня розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні.

Завдання. 1. Визначте за допомогою Інтернет-джерел, даних Держстату кількість Інтернет-користувачів по регіонах України, побудуйте рейтинг.

Завдання 2. Проаналізуйте сайти обласних рад, обласних державних адміністрацій, побудуйте рейтинг їх інформативності для користувача з Вашої точки зору. 3. Побудуйте сукупний рейтинг за кількістю користувачів та Вашими оцінками інформативності розглянутих сайтів. Обґрунтуйте Вашу позицію.

Практичне заняття 11.

Тема: Досвід упровадження електронного урядування на регіональному рівні в Україні

Метою практичного заняття є отримання умінь визначати напрями розвитку е-урядування на регіональному рівні; розробляти конкретні заходи щодо впровадження е-урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування на регіональному рівні; розробляти та реалізовувати заходи щодо впровадження кращих практик е-урядування в діяльність регіональних органів публічного управління.

Завдання: 1. Проаналізуйте досвід впровадження електронного урядування у двох областях України – на вибір) за такими складовими:

1. Нормативно-правове забезпечення.
2. Інфраструктура електронного урядування на рівні регіона.
3. Безпека.
4. Центри надання адміністративних послуг, у тому числі е-послуги та сервіси.
5. Реєстр територіальних громад.
6. Засоби спільної роботи.
7. Система е-документообігу.
8. Офіційний сайт обласної ради (обласної адміністрації) та його наповнення.
9. Підтримка громадських ініціатив.
10. Е-петиції та участь громадян у забезпеченні розвитку регіона.
11. Галузеве е-урядування (е-медицина, е-освіта, е-торгівля, е-транспорт, е-туризм тощо).
12. Портал відкритих даних.
13. Відкритий бюджет.
14. Використання соціальних мереж та інших каналів комунікації з громадянами і бізнесом.

Оформіть отримані результати у вигляді порівняльної таблиці. Зазначте проблеми, які гальмують процес розвитку електронного урядування у цих регіонах. Запропонуйте свої варіанти їх розв'язання.

Практичне заняття 12.

Тема: Порівняння досвіду впровадження е-урядування в містах України

Метою практичного заняття є набуття умінь визначати напрями розвитку е-урядування на місцевому рівні; розробляти конкретні заходи щодо впровадження е-урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування на місцевому рівні; розробляти та реалізовувати заходи щодо впровадження кращих практик е-урядування в діяльність місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Завдання 2. Проаналізуйте досвід упровадження електронного урядування у Києві, Львові та Вашому місті (іншому місті – за вибором) за такими складовими:

1. Нормативно-правове забезпечення.
2. Інфраструктура електронного урядування на рівні міста.
3. Безпечне місто.
3. Центри надання адміністративних послуг, у тому числі е-послуги та сервіси.

4. Реєстр територіальної громади.
5. Засоби спільної роботи.
6. Система е-документообігу.
7. Офіційний сайт міста та його наповнення.
8. Підтримка громадських ініціатив.
9. Е-петиції та участь громадян в забезпеченні розвитку міста.
10. Інформатизація міських галузей та галузеве е-урядування (е-медицина, е-освіта, е-торгівля, е-транспорт, е-туризм тощо).
11. Муніципальна картка.
12. Портал відкритих даних.
13. Відкритий бюджет.
14. Використання соціальних мереж та інших каналів комунікації з громадянами та бізнесом. Оформте отримані результати у вигляді порівняльної таблиці та визначте місто з найкращими показниками.

Зазначте проблеми, які гальмують процес розвитку електронного урядування у цих містах. Запропонуйте свої варіанти їх розв'язання.

4.Перелік тем для написання реферату:

1. Поява електронного врядування (е-урядування).
2. Основні проблеми та завдання реформування системи державного управління в умовах інформаційного суспільства.
3. Сутність поняття “електронне урядування”.
4. Електронне урядування за державною концепцією.
5. Сутність цифрової нерівності.
6. Визначення та основний зміст терміна “технології електронного врядування”.
7. Моделі електронного врядування.
8. Мета впровадження е-урядування в Україні.
9. Основні передумови впровадження е-урядування в Україні.
10. Організаційні та технологічні засади е-урядування.
11. Основні фактори, що перешкоджають запровадженню та розвитку технологій електронного урядування в системі державного управління.
12. Обов'язкові умови створення е-урядування.
13. Інтегровані кількісні та якісні оцінки е-урядування в країні.
14. Нормативно-правова база формування електронного уряду у країнах Європейського Союзу.
15. Концепції або програми загальнодержавної стратегії створення та розвитку електронного врядування в Україні.

16. Органи державної влади, що забезпечують загальну координацію політики і практичної діяльності на стратегічному рівні у сфері ІКТ і е-урядування в Україні.
17. Основні завдання нормативно-правового регулювання е-урядування.
18. Сфери нормативно-правового регулювання в е-урядуванні.
19. Основні нормативно-правові акти з регулювання е-урядування в Україні.
20. Загальна координація політики і практичної діяльності на стратегічному рівні у сфері ІКТ і е-урядування.
21. Організація середовища взаємодії електронного уряду.
22. Принципи побудови архітектури підприємства за моделлю Дж. Захмана.
23. Концепція єдиної функціонально-інформаційної архітектури.
24. Методологія єдиної функціонально-інформаційної архітектури електронного врядування.
25. Системи електронних інформаційних ресурсів як головні складові інформаційно-технологічної інфраструктури електронного врядування. Інфраструктуру системи національних електронних інформаційних ресурсів.
26. Принципи інформаційного менеджменту при створенні корпоративних інформаційних систем.
27. Принципи визначення технологій забезпечення електронного врядування.
28. Класифікації державних функцій.
29. Елементи інформаційної інфраструктури.
30. Завдання державної політики у сфері державних електронних інформаційних ресурсів.
31. Концепція “електронного врядування”.
32. Цифрова нерівність.
33. Технології електронного врядування.
34. Основні передумови впровадження е-урядування в Україні.
35. Організаційні та технологічні засади е-урядування.
36. Умови створення е-урядування.
37. Інтегровані кількісні та якісні оцінки е-урядування в країні.
38. Нормативно-правове регулювання е-урядування.
39. Сфери нормативно-правового регулювання в е-урядуванні.
40. Е-урядування в Україні.
41. Інформаційна інфраструктура.
42. Завдання державної політики у сфері державних електронних інформаційних ресурсів.

5. Оцінювання знань студентів

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється а 100-бальною шкалою, яка розподіляється на дві складові:

- 1) 60 балів – поточна складова оцінювання;
- 2) 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Модульну складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. Перескладати модульний контроль не дозволяється.

Контрольні заходи включають також поточний контроль знань студентів. Поточний контроль є органічною частиною навчального процесу і проводиться під час лекцій та практичних занять.

Форми поточного контролю:

- перевірка підготовлених здобувачами презентацій за темами навчальної дисципліни, узгодженими з викладачем;
- перевірка домашніх завдань;
- тестова перевірка знань студентів;
- модульний контроль;
- інші форми.

6. Рекомендована література

Базова

1. Електронне урядування : підручник / авт. кол.: А. І. Семенченко, Н. В. Грицяк, О. Б. Кукарін та ін. / за заг. ред. Н. В. Грицяк, А. І. Семенченка. К. : НАДУ, 2016. 128 с.
2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Соловйов С. Г. та ін. К., 2015. 320 с.
3. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання. К. : ФОП Клименко, 2014. 212 с.
4. Литвинова Л. В. Менеджмент і маркетинг електронного урядування : навч. посіб. К., 2013. 68 с.
5. Державна політика у сфері надання доступу до публічної інформації : навч.-метод. матеріали / Н. В. Грицяк; уклад. В. В. Святненко. К. : НАДУ, 2013. 32 с.
6. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, Л. В. Литвинова. К., 2015. 108 с.
7. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов. К. 2015. 66 с.
8. Інформаційна політика в Україні: методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни / Н. В. Грицяк,

- А. І. Семенченко, Л. В. Литвинова, С. Г. Соловйов. К. : НАДУ, 2014. 48 с.
9. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Соловйов С. Г. та ін. К. 2015. 320 с.
  10. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання. К., 2014. 212 с.
  11. Посібник з прав людини для Інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум. К. 2015. 56 с.

Допоміжна

Методичні та дидактичні матеріали для виконання завдань практичного заняття:

1. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, Л. В. Литвинова ; за заг. ред. Н. В. Грицяк. К. : К.І.С., 2015. 108 с.
2. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов / за заг. ред. Н. В. Грицяк. К. : К.І.С., 2015. 66 с.
3. Інформаційна політика в Україні: методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни / Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко, Л. В. Литвинова, С. Г. Соловйов. К. : НАДУ, 2014. 48 с.
4. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Соловйов С. Г. та ін.; за заг. ред. Н. В. Грицяк. К. : К.І.С., 2015. 320 с.
5. Інтеграція України в Європейський інформаційний простір: виклики та завдання. К. : ФОП Клименко, 2014. 212 с.
6. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, Л. В. Литвинова. за заг. ред. Н. В. Грицяк. К. : К.І.С., 2015. 108 с.
7. Електронна демократія: навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов / за заг. ред. Н. В. Грицяк. К. : К.І.С., 2015. 66 с.
8. Інформаційна політика в Україні: методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни / Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко, Л. В. Литвинова, С. Г. Соловйов. К. : НАДУ, 2014. 48 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України, законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/a#Find> (дата звернення 25.06.2018).
2. Офіційний Web-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.

3. Офіційний Web-сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
5. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
6. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Даля. URL: <http://www.library.snu.edu.ua> (дата звернення 25.06.2018).
7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України. ВВР. 2010. № 41-42, 43, № 44-45. Ст. 529. Конституція України Розділ IV. Верховна Рада України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-iv>
8. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.
9. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, пл. Короленка, 6). URL: <http://lib.rv.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
10. Рівненська централізована бібліотечна система (Київська, 44, Рівне URL: <https://www.facebook.com/cbs.rivne/> (дата звернення 25.06.2018).
11. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/> (дата звернення 25.06.2018).
12. Цифровий репозиторій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>.
13. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php (дата звернення 25.06.2018).